

Nr 10.

Ankom till Riksdagens kansli den 17 februari 1911 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående bättre förmånsrätt för kommunalutskylder m. m.

Laguskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft nedan intagna, inom Andra kammaren väckta till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 15 af herr *J. Bengtsson* i Bjärnalt, med hvilken herrar *Oscar N. Olsson* i Broberg, *Gust. Månsson*, *Erik Andersson*, *A. Henrikson*, *A. Magnusson*, *O. H. Svensson*, *A. C. Gunnarsson*, *F. E. Ahlfbengren*, *Aug. Ifvarsson*, *John Erlansson*, *Alfr. Lundgren*, *Anders Olsson*, *Knut Tengdahl* instämt, nr 26 af herr *P. M. Olsson* i Blädinge och nr 53 af herrar *M. Ström* och *C. Riström*.

Herr *Bengtsson* i Bjärnalt har i sin motion anført följande:

Herr Bengtssons motion

»Uti en vid 1910 års riksdag väckt motion (nr 91) hemställde jag, att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga *dels* förslag till sådan ändring af 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken, att förmånsrätt i fastighet enligt nämnda lagrum måtte näst efter kronoutskylder åtnjutas för på fastigheten belöpande stads- och kommunalutskylder, af kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutade afgifter till kyrka och skola samt vägs katt, härads- och landstingsmedel, dock endast för sista och löpande året, *dels* det förslag till ändring af 17 kap. 12 paragrafen till handelsbalken, hvartill sistnämnda förslag kunde förleda.

Vid samma riksdag förelågo tvenne andra motioner, åsyftande förändring af gällande bestämmelser angående förmånsrätt för kommunalutskylder, nämligen motionen nr 49, afgifven af herrar *Ström* i Öfver-Torneå och *Riström*, och nr 84 af herr *Olsson* i Blädinge.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 7 Saml. 1 Afd. 10 Häft. (Nr 10).

I den förra motionen föreslogs, »att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida förmånsrätt framför inteckningar kunde utsträckas att gälla på fastighet belöpande landstingsskatt, bidrag till skjutsentreprenader, vägs katt, sådana utskylder, som af stadsfullmäktige, kommunal- och kyrkofullmäktige äfvensom å allmän rådstuga, kommunal- och kyrkostämma beslötes, samt vidare afgifter utgående inom härad eller tingslag för dess gemensamma behof».

I den senare åter hemställdes, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att kommun tillförsäkrades förmånsrätt i gäldenärs bo för i vederbörlig ordning uttaxerade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder vore debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma måtte, i den mån de icke af arrendatorer eller ägaren guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt».

I det med anledning af motionerna afgifna betänkande, nr 16, föreslog lagutskottet, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls i Första kammaren. I Andra kammaren däremot bifölls den af herr Olsson i Blädinge väckta motionen. Frågan hade alltså fallit för den riksdagen.

Då jag emellertid är fullt öfvertygad om behofvet af bättre förmånsrätt för kommunala utskylder och särskildt kommunala utskylder påförda för fastighet, kan jag icke underlåta att äfven vid innevarande års riksdag upptaga frågan.

De skäl, som 1910 års lagutskott anförde för motionernas afslående, voro *dels* »att den nu väckta frågan, i hvad den afsåge förmånsrätt i fastighet för kommunalutskylder, ej låte sig tillfredsställande regleras utan mer omfattande ändring, än då ifrågasatts, af vissa till kommunallagstiftningen hörande stadganden — ändringar, hvilka fordrade desto noggrannare öfvervägande, som med skattskyldigheten i ifrågavarande afseende den kommunala rösträtten intimt sammanhängde, *dels* att principiella skäl talade mot en sådan förmånsrättsordning som den af motionärerna påyrkade. Ett af dessa principiella skäl var, såvidt jag kan finna, att «införandet af nya s. k. legala eller tysta, med panträttslig verkan förenade förmånsrätter i allmänhet icke kan anses öfverensstämmande med de regler, som böra gälla för en god kreditlagstiftning.» Detta skäl är ungefär desamma, som under den tid af nära 22 år, då frågan om införande af en allmän förmånsrätt för kommunalutskylder förevar, ständigt anfördes mot införande af en sådan förmånsrätt. Det hette då, att »den grundsatsen

vore antagen, att de s. k. tysta förmånsrätterna borde i lagstiftning undvikas såsom skadligt inverkan på realkrediten». Skälet vederlades oupphörligt, men anfördes likväl åter och åter. Det var att förlikna vid Tors bockar, som slaktades på kvällen, men påföljande morgon åter voro lefvande. Slutligen måste dock motståndarne till den föreslagna förmånsrätten gifva sig. Man kunde nu hafva väntat, att detta skäl skulle få vara begravet med dem. Så blef dock icke fallet. Då efter cirka 20 års förlopp, vid 1908 års riksdag, väcktes en motion om bättre förmånsrätt för kommunala utskylder för fastighet, gräfdes åter det gamla skälet upp. Och sedan man vidtagit en af förhållandena påkallad omkostymering, fann man det åter användbart. Det möttes emellertid redan vid sin återuppståndelse af vederläggning från förkämpar för en mera praktisk synpunkt, och det borde, efter en ytterligare vederläggning vid 1910 års riksdag, vara moget för en ny hvila.

Att i detta speciella fall någon vikt icke heller bör tillmätas den generella satsen, att »fastighetskrediten är en för ömtålig sak för att medgifva inteckningshafvarnes tillbakasättande i förhållande till tysta panträttsägare i andra än strängt begränsade undantagsfall», torde äfven förut hafva ådagalagts.

Det enda vägande skälet mot medgifvande af förmånsrätt i fastighet för kommunala utskylder för densamma är nog det förefintliga sambandet mellan kommunal skattskyldighet och kommunal rösträtt. Äfven detta skäl är berördt vid behandlingen af frågan om en allmän förmånsrätt för kommunalutskylder. Då 1878 års Riksdag för sin del antagit ett förslag till sådan förändring af 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken, att detta lagrum skulle erhålla följande lydelse: »Företrädesrätt till lös egendom tillkommer därefter Kronan för gäldenärs utskylder för sista och löpande året, hvilka ej för fast egendom utgå, samt därefter landsting och kommuner för de till dem utgående utskylder för samma tid», förkastades detta förslag af Kungl. Maj:t, bland annat af det skälet, att »syftet med förslaget antagande endast ofullständigt skulle vinnas, enär för kommunalutskylder för fast egendom icke kunnat stadgas förmånsrätt i samma egendom såsom för Kronans ränta». Efter en dylik kategorisk förklaring kan det synas förmätet af en lekman att komma med förslag om just en dylik förmånsrätt. Men då jag otaliga gånger sett exempel på att teoretiska betänkligheter få vika för den praktiska nyttan, har jag ansett mig kunna föreslå åtminstone en skrifvelse om en närmare utredning af denna fråga. Att ett sådant stadgande om förmånsrätt i fastighet för kommunalutskylder för samma egendom är *praktiskt* möjligt torde icke kunna för-

nekas. Kungl. Maj:ts ofvannämnda yttrande om omöjligheten däraf synes mig böra tolkas såsom åsyftande den *logiska* omöjligheten, det motbjudande för tanken i att låta en jordägare — om ock först i andra hand — med sin fastighet svara för fastighetens kommunalutskylder, hvilkas betalande åligger en arrendator. Vid behandlingen i Andra kammaren af de år 1910 väckta motionerna framfördes ungefär samma synpunkt af laguskottets ärade vice ordförande, herr landshöfdingen Widén. »Det vore», sade han, »otänkbart att lägga förmånsrätten på egendom, som icke tillhörde den, som skulle betala skatten». (Med sistnämnda uttryck torde talaren väl hafva afsett den, som blifvit påförd skatten.) Häremot kan invändas, att detta förhållande sedan uråldriga tider ägt rum beträffande kronoutskylder vid förändringar i äganderätten till en fastighet. Att en fastighet byter om ägare, sedan taxeringen för ett år afslutats, är ett synnerligen ofta inträffande fall — i synnerhet å platser där spekulation i fastigheter förekommer. Och det inträffar ännu oftare, sedan i lag blifvit bestämdt, att bevillning för fast egendom erlägges af den, som för *nästföregående* året författningsenligt mantalsskrifvits eller bort mantalsskrifvas såsom ägare af fastigheten. Således skall t. ex. år 1911 bevillning för eu fastighet påföras den, som för år 1910 är mantalsskrifven för densamma. Bevillningen för 1911 skall erläggas först i slutet af samma år. Det är således en tidrymd af nära 2 år, som ligger emellan den tidpunkt, som är bestämmande i fråga om hvem som skall påföras bevillningen, och den tid, då bevillningen skall erläggas. Under denna tidrymd kan naturligtvis en fastighet flere gånger växla ägare. Det är således så långt ifrån, att det är »otänkbart» att lägga förmånsrätten på en egendom, som icke tillhör den, som skall betala skatten, att detta tvärtom är *något, som redan skett* och icke medfört några vådor i praktiken.

»Och», fortsatte samme talare, »ändå orimligare vore att göra en persons kommunala rösträtt beroende af, huruvida en annan betalar skatten för honom eller icke, t. ex. när den skattskyldige vore en arrendator eller föregående ägare». Det synes mig emellertid icke med fog kunna påstås, att om den af mig ifrågasatta förmånsrätten kommit till stånd, en arrendators rösträtt blefve *beroende* af huruvida en annan betalade skatten för honom. Ty arrendatorn skulle, enligt min tanke, fortfarande påföras kommunalutskylder för den arrenderade fastigheten och hans rösträtt vara *beroende* på hans *vilja* och *förmåga* att betala utskylderna. Endast om han saknade tillgångar till utskyldernas gäldande, skulle fastigheten kunna tagas i mät för desamma. Härigenom skulle kommunen kunna få ut sina utskylder. Huruvida arrendatorn därigenom skulle

återfå sin genom underlåtenheten att betala utskylderna förlorade rösträtt komme naturligtvis att bero på, om arrendatorn blefve försatt i konkurs för annan gäld eller icke. Att jordägaren på detta sätt finge i förhållande till kommunen i andra hand svara för de å fastigheten belöpande kommunala utskylderna torde icke kunna anses såsom någon orättvisa, då ju en stor del af dessa utskylder äro till nytta för honom. I de flesta fall skulle nog också en jordägare kunna genom sin förmånsrätt enligt 17 kap. 6 paragrafen Handelsbalken göra sig betäckt för det erlagda utskyldsbeloppet. Jag vågar således påstå, att endast *teoretiska* betänkligheter möta mot den af mig föreslagna reformen.

Vidare anmärker lagutskottets vice ordförande, att den af motionärerna anvisade vägen icke skulle hjälpa för *alla* fall. »Den skulle icke hjälpa för sådana fall, där egendom, som tillhörde kronan, innehades såsom boställe eller på arrende eller på annat sätt.» Ja, detta är visserligen sant. Men *i det stora flertalet fall* skulle den dock hjälpa. »Ej heller gällde den för sådana fall, där skatten utginge för inkomst.» Detta är också fullt riktigt, men något sådant har icke heller varit afsedt. Jag har med min motion velat vinna bättre förmånsrätt för kommunala utskylder för fastighet. Och anledningen till denna begränsning har varit, att jag ansett det vara af vikt för en kommun att hafva en grupp af utskylder, som med visshet komme att inflyta. Detta senare har nog ursprungligen varit fallet med kommunala utskylder för fastighet. En annan anledning till den gjorda begränsningen var, att sistnämnda utskylder torde kunna betraktas såsom ett slags objektskatt. Det är själfva *objektet, fastigheten*, som man vill träffa med dessa utskylder, och icke den mer eller mindre tillfälliga ägaren eller brukaren däraf. Det är då helt naturligt, att kommunen bör åtnjuta med panträttslig verkan förenad förmånsrätt i detta *objekt, fastigheten*. Slutligen erbjöd sig ju ock härvidlag en analogi med kronoutskylder för fastighet.

Kan det af mig åsyftade målet emellertid vinnas på annan väg, som är bättre än den af mig föreslagna, har jag visst ingenting däremot. Beträffande den af herr landshöfding Widén anvisade vägen vill jag emellertid anmärka, att icke heller den hjälper för *alla* fall. Den är ingalunda osviktig beträffande en arrendator. Om t. ex. denne uppgjort lösöre köp om sitt inventarium, är ingenting vunnet med en uppflytning af förmånsrätten. Denna utväg hjälper icke heller, då ett ombyte ägt rum i äganderätten till en fastighet. Och just i sådana fall torde ett hjälpmedel vara af behovet påkalladt. Det af mig åsyftade målet vinnas således icke på den vägen. Klart är emellertid, att en sådan ändring som den af ifrå-

gavarande talare föreslagna skulle vara af stor nytta, och därför borde äfven den utvägen komma under ompröfning vid en eventuell utredning.

Att ett verkligt behof af bättre förmånsrätt för kommunalutskylder för fastighet förefinnes i landets olika delar, därom vittnar förekomsten vid 1910 års riksdag af motioner af representanter från tre från hvarandra så aflägst liggande delar af landet som Kronobergs län, Hallands län och Norrbottens län, och det bestyrkes ännu mera däraf, att i förevarande motion instämman representanter för andra delar af landet. Att detta behof finnes icke endast i landskommuner framgår däraf, att bland de instämmande finnas flere stadsrepresentanter.

Att en utredning af bästa sättet att tillgodose detta behof bör ske, därom borde alla kunna vara ense. Riksdagens Andra kammare har redan genom sitt år 1910 fattade beslut visat, att den vill vara med om en sådan utredning. Mot en dylik borde icke heller från Första kammarens sida vara något att invända.

Tidpunkten för igångsättande af en sådan utredning torde just nu vara inne. En genomgripande omläggning af den direkta statsskatten har just skett, hvarvid man utgått från principen, att inkomst af jordbruk skall beskattas efter samma grunder som annan inkomst. Bevillning för fast egendom skall visserligen — om ock i reducerad form — i afbidan på omläggningen af den kommunala skattskyldigheten bibehållas tills vidare. I samband med lösandet af sistnämnda fråga skall naturligtvis spörsmålet om ett annat ordnande af den kommunala rösträtten besvaras. Ingen tidpunkt kan vara lämpligare för en tidsenlig reformering af gällande stadganden om förmånsrätt för kommunala utskylder eller eventuellt utskylder öfver hufvud taget. Om — såsom väl är att antaga — sambandet mellan skattskyldigheten till staten och den kommunala skattskyldigheten med däraf beroende kommunal rösträtt äfven formellt upplöses, torde frågan om en arrendators rösträtt i kommunen icke komma att stå hindrande i vägen för medgifvande af förmånsrätt i en fastighet för å den samma belöpande kommunala utskylder. Och en med panträttslig verkan förenad förmånsrätt i fastighet torde bli ännu mera af behofvet påkallad, om omläggningen af den kommunala skattskyldigheten kommer att gå i den riktningen, att rena objektskatter införas.

Af yttersta vikt är emellertid, att frågan om den kommunala skattskyldigheten och spörsmålet om förmånsrätt för de kommunala utskylderna lösas på en gång. Tillämpandet af denna princip hade varit att rekommendera vid utarbetandet af den förra året antagna förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Ty sannolikt är, att med gällande stad-

gande om förmånsrätt för kronoutskylder i en mängd fall icke skall kunna uttagas skatt för inkomst af fastighet, enär 17 kap. 6 paragrafen handelsbalken väl icke är tillämplig annat än i fråga om den hädanefter till beloppet obetydliga bevillingen för fast egendom.

På grund af hvad jag ofvan anført får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t *ej mindre* låta utreda, på hvad sätt kommuners intresse af, att kommunala utskylder — och särskildt sådana, som utgå för fast egendom — verkligen till kommunerna inflyta, må kunna bättre tillgodoses, än hvad förhållandet är med gällande stadganden om förmånsrätt, *än äfven* för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Herr Olssons i Blådinge motion är af följande lydelse:

»Vid förra årets riksdag tillät jag mig uti en motion, nr 84, föreslå, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana bestämmelser att kommun tillförsäkras förmånsrätt i gäldenärs bo för i vederbörlig ordning uttaxerade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder äro debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma må, i den mån de icke af arrendator eller ägare guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt.

Herr Olssons
motion.

Såväl denna framställning som tvenne andra motioner med ungefär samma syftemål blefvo af lagutskottet på anförda skäl afstyrkta.

Emellertid, då ärendet förekom till behandling i Riksdagen, visade det sig, att de skäl motionärerna anført ägde större bärkraft än dem utskottet anført för sitt afslagsyrkande, i det att Andra kammaren med 110 röster mot 65 biföll den af undertecknad i ämnet väckta motionen.

Det torde alltså härigenom få anses konstateradt, att det förefinnes ett verkligt behof af en förändring angående förmånsrätten för de kommunala utskylderna och detta särskildt beträffande dem, som utgå af jordbruksfastighet.

Det enklaste sättet att nå det åsyftade målet kunde väl tyckas vara att uppflytta själfva förmånsrätten så att säga på ett högre plan, men detta ensamt är *ej* tillräckligt att i alla afseenden och förekommande fall uppnå detta mål.

Då t. ex. jordegendom är upplåten till s. k. landbo eller arrendator, hvilken enligt 57 paragrafen i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet svarar för den arrenderade fastighetens kommunalutskylder, och ifall denne gör konkurs med ringa eller kanske inga till-

gångar, så har kommunen också ringa eller alls inga utsikter att utfå dessa utskylder. Att en sådan eventualitet under vissa förhållanden kan blifva mycket kännbar för öfriga skattdragande uti en kommun, ligger i öppen dag.

Det är klart att en reform uti antydda hänseende för med sig vissa svårigheter, men man må hoppas att desamma, med hjälp af en god vilja, icke skola visa sig öfvervinneliga.

Sedan förra året har ytterligare tillkommit ett skäl, som talar för en ändring till ett bättre uti ifrågavarande hänseende, nämligen prästlönemedlen, hvilka, efter hand som gällande lönekonventioner utgå, sedermera få natur af vanliga kommunalutskylder och således förlora den förmånsrätt desamma nu i viss mån äga. I öfrigt ber jag få hänvisa till de motiveringar, som lågo till grund för förra årets motioner i ämnet och som äro tillfinnandes i lagutskottets betänkande nr 16 för 1910.

Att åvägabrunga en utredning uti allt hithörande och därpå grunda ett bestämdt yrkande är i de flesta fall för en enskild motionär icke gärna möjligt. Hvad som åsyftas är kort och godt att i görligaste måtto tillförsäkra kommunerna de skattemedel, som lag- och författningsenligt beslutas. På hvad sätt detta lämpligast kan ske, torde endast genom Kungl. Maj:ts försorg kunna tillfullo utredas, hvarför jag tillåter mig föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan utredning, att bättre förmånsrätt i galdenärs bo än den nu gällande må tillförsäkras kommun för i vederbörlig ordning beslutade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder äro debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma må, i den mån de icke af arrendator eller ägare guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.»

Herrar
Ströms och
Riströms
motion.

Herrar *Ström* och *Riström* hafva i sin motion anført följande:

»Då behofvet af bättre förmånsrätt för kommuner att utfå till dem utgående utskylder synes oss synnerligen trängande, tillåta vi oss att i likhet med hvad fallet var vid nästföregående riksdag inkomma med framställning i ärendet och anhålla att därvid få följande synpunkter beaktade.

H. B. 17:6 gifver kronan företräde till betalning ur fast egendom af å densamma hvilande skatter, men däremot är samma rätt icke medgifven kommun beträffande dess pålagor. Äfven om det skulle kunna möta svårigheter i lagstiftningsväg att genomföra en sådan lagändring att kommunen härvidlag blefve likställd med kronan, så är denna sak

af så stor praktisk betydelse, att man för den skull finge underkasta sig förenämnda svårigheter. Kommunen, såsom en beståndsdel i staten, bör väl åtnjuta samma förmåner som denna. De olägenheter och förluster, som kommuner åsamkas därigenom, att de icke äga samma förmånsrätt som kronan, hafva tillräckligt många gånger i Riksdagen påvisats, och enligt hvad omröstningen vid sistförflutna riksdag utvisar, var åtminstone Andra kammaren ej obenägen för en lagändring i de i ämnet väckta motionernas syfte, trots det att lagutskottet afstyrkt bifall till samtliga ifrågasattade motioner. Lagutskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande åberopat, dels svårigheter att tillfredsställande kunna reglera den väckta frågan utan att på samma gång vidtaga en omfattande ändring i kommunallagen, dels principiella skäl grundade på fastighetskrediten. Såvidt vi förstå, afser ändringen af kommunallagen stadgandet, att jordägare eller boställsinnehafvare, som åt landbo eller arrendator upplåtit jord eller boställe, är från erläggande af kommunalutskylder därför befriad. Genom att bifalla förslaget om förmånsrätt till fast egendom skulle man alltså komma i kollision med kommunallagen, som ju ålägger arrendatorn skattskyldighet för innehafd jordegendom. Den ifrågasatta ändringen skulle också komma att inverka på den kommunala rösträtten.

Det torde emellertid kunna påstås, att det ligger större vikt uppå, att ge kommunen bättre förmånsrätt för sina skatter än att bibehålla bestämmelsen om landbos och arrendators skattebetalningskyldighet, och att det alltså endast är på sin plats att vidtaga en ändring härvidlag. Man har sagt, att det vore otänkbart att lägga förmånsrätt för skatt på egendom, som icke tillhör den skattskyldige, men fråga är väl, om man ovillkorligen skall vara tvungen att anse innehafvaren af egendom för den skattskyldige, då han ej har äganderätt till egendomen. Enligt nu gällande lag är detta visserligen bestämdt, men är det därför sagdt, att denna bestämmelse har tillräckligt stöd i det allmänna rättsmedvetandet? Tvärtom torde man kunna påstå, att den åsikten allmänt är utbredd, att icke blott krono- utan äfven kommunalutskylder åligga den fasta egendomen och ej ovillkorligen innehafvaren därpå. Skattens karaktär af personlig skuld torde kunna anses minst sagdt omtvistad. Den kan väl knappast lägga hinder i vägen för att lägga förmånsrätt på fast egendom. Ej heller torde konsekvenserna af den ifrågasatta bättre förmånsrätten i praktiken kunna få någon större betydelse med afseende på den kommunala rösträtten. Dessutom bör man väl försöka göra rätten att rösta så litet som möjligt beroende på förmågan

att betala. Såsom mycket riktigt anmärkts, kan exempelvis en arrendator gå miste om sin rösträtt enbart därigenom, att jordägaren försummar sin skattebetalningsskyldighet, i den händelse denna nu öfverflyttas på den fasta egendomen, ty arrendatorn har ju i ifrågavarande fall redan förlorat sin rösträtt genom iråkadt obestånd.

Det är vår fasta öfvertygelse, att en lagändring i syfte att bereda kommunerna större möjlighet att utfä dem tillkommande skatter är af behovet påkallad, och eftersom det i allmänhet är på grund af in-teckningar till onaturligt höga belopp som den fasta egendomen ej räcker till betalning af de skulder, som komma så lågt ner i förmånsrättsordning som i H. B. 17: 12, så anse vi, att förmånsrätten för de kommunala afgifterna bör sättas framför in-teckningarnas. Skulle detta lämpligast ske genom att uppflytta hela förmånsrätten, sådan den är i H. B. 17: 12, till H. B. 17: 6, så är däremot intet att invända. Då vi emellertid nu liksom föregående år anse en utredning i ämnet nödvändig, in-skränka vi oss till att vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville besluta, att i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad sätt förmånsrätt framför in-teckningar må utsträckas att gälla på fastighet belöpande landstingskatt, bidrag till skjutsentreprenader, vägs-katt, sådana utskylder, som af stadsfullmäktige äfvensom å allmän rådstuga, kommunal- och kyrkostämma beslutas, samt vidare afgifter, utgående inom härad eller tingslag för deras gemensamma behof.

*Utskottets
yttrande.*

Enligt 17 kap. 6 § handelsbalken i 1734 ars lag, hvilket lagrum väsentligen oförändradt fortfarande är gällande, skulle för afrad, tionde och all annan ränta af fast egendom, på sätt i nämnda kapitel närmare stadgades, den hafva företräde till samma jord, som den ränta ägde. Be-träffande förmånsrätt för kronoutskylder saknades i öfrigt af naturliga skäl särskild föreskrift i sagda lag. Stadgande i sådant hänseende upptogs först i lagstiftningen genom förordningen den 8 oktober 1861, hvarigenom kronan tillerkändes det företräde till lösegendom för gäldenärens utskylder sista och löpande året, de där ej för fast egendom utgå, som omförmäles i 12 § första stycket af nämnda kapitel.

I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas den faktiska förändring, som skett i den rätt, nämnda stadganden afse att bereda, dels genom den nya lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock genom den nya löneregleringen för prästerskapet och hvad därmed sammanhängar.

Vid den tidpunkt, då berörda stadgande infördes i allmänna lagen, kände man ännu föga af den beskattning för kommunala ändamål, hvilken i våra dagar erhållit en så vidsträckt användning; och hvad som då utgjordes bestod till största delen i personliga tjänstbarheter. I en senare tid hafva förhållandena härutinnan väsentligt förändrats. I den mån emellertid de kommunala behofven och i följd däraf äfven beskattningen ökades, blef det också af större vikt, att de påräknade inkomsterna någoriunda ordentligt inflöto. Såsom bidragande härtill fästes tidigt nog uppmärksamhet vid den fördel, som låge i företrädesrätt framför öfriga fordringsägare till betalning ur en gäldbunden persons egendom.

Till ett positivt resultat ledde dessa önskningsmål först, då på Riksdagens initiativ genom lag den 25 april 1889 i 17 kap. 12 § handelsbalken infördes följande stadgande: »Sist skola med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sins emellan: kommunal- och stadsutskylder, af kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutade afgifter till kyrka och skola samt härads- och landstingsmedel, samtliga dock endast för sista och löpande året». Såsom skäl för den förmånsrätt, som sålunda tillerkändes kommunerna för dem tillkommande skatter, hänvisades inom Riksdagen på den osäkerhet, som vore en följd af omöjligheten för dem att tillfredsställande beräkna de belopp, som för deras förseende med nödiga inkomster behöfde uttagas. Därjämte framhölls, att, om, såsom flerstädes i landtkommuner inträffade, en enda eller några få medlemmar innehade största delen af kommunens skattetal, skulle en sådan medlems oförmåga att gälda sina utskylder blifva alltför betungande för de öfriga, och följderna däraf i synnerhet kännas hårda, i den mån han genom sitt öfvervägande röstetal bidragit till kommunens belastande med de utgifter densamma måste vidkännas. Då staten för de utskylder, den medelst begagnande af sin beskattningsrätt betingat sig, ägde förmånsrätt, syntes ock konsekvensen fordra, att enahanda rätt tillkomme kommun för de utskylder den i öfverensstämmelse med dess beskattningsrätt ålagt sina medlemmar. Såsom skäl för att ej sätta förmånsrätten högre än som sålunda skedde anfördes å andra sidan särskildt den fara för fastighetskrediten, som däraf syntes kunna blifva en följd.

Med den allt vidsträcktare verksamhet på det kommunala området, som varit kännetecknande för den senare tiden, och med de allt större kraf, som därmed måst ställas på kommunernas skattdragande medlemmar, är det uppenbart, att kommunernas intressen i berörda afseenden blifvit allt mera framträdande.

Det behof, som sålunda numera torde förefinnas af en ändring i

företnämnda år 1889 tillkomna stadgande i 17 kap. 12 § handelsbalken till större trygghet för kommunerna, har äfven tagit sig uttryck uti från skilda håll inom Riksdagen framställda yrkanden i sådant hänseende. Sålunda hemställdes vid såväl 1908 som 1910 års riksdagar af olika motionärer, att kommunalutskylder måtte erhålla högre plats i förmånsrättsordningen. Sistnämnda år bifölls äfven af Riksdagens Andra kammare ett af motionären P. M. Olsson i Blädinge framställt yrkande, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att kommun tillförsäkras (bättre) förmånsrätt i gäldenärs bo för i vederbörlig ordning uttaxerade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder vore debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma måtte, i den mån de icke af arrendator eller ägare guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt.

Gentemot dessa yrkanden, för såvidt de afsett bättre förmånsrätt i fastighet för utskylder, som å den belöpa, har, såsom i motionerna anmärkts, tidigare erinrats, att den förevarande frågan ej läte sig tillfredsställande regleras utan mer omfattande ändring, än som då ifrågasatts, af vissa till kommunallagstiftningen hörande stadganden, samt att dessa ändringar fordrade desto noggrannare öfvervägande som med skattskyldigheten i ifrågavarande afseende den kommunala rösträtten intimt sammanhänge. Därjämte har gjorts gällande, att det syntes tvifvel underkastadt, huruvida behovet af den påyrkade förmånsrätten i fastighet verkligen vore tillräckligt trängande för att, såsom ifrågasatts, motivera ett tillbakasättande af den säkerhet, som inteckning i fastighet afsåge att bereda.

Då af ofvan anförda och af motionärerna närmare utvecklade skäl utskottet anser det vara af vikt, att en undersökning kommer till stånd för beredande åt kommunerna af en bättre ställning i ifrågavarande afseende, lär därvid, hvad särskildt angår förhållandet mellan en kommun å ena sidan samt jordägare och arrendator å den andra, böra tillses bland annat, att ej annan rubbning sker i de principer, som härutinnan vunnit uttryck i den gällande kommunallagstiftningen, än som kan finnas nödigt för fullföljande af det ifrågavarande ändamålet. Äfven synes i anslutning till hvad förut framhållits vid fråga om ny lagstiftning i det förevarande ämnet böra tillses, att det kreditintresse vinner beaktande, som, kanske mest för småbruket och det mindre jordbruket, i våra dagar med i ögonen fallande styrka gör sig gällande. I hvad mån med hänsyn till sagda intresse eller andra omständigheter kan medgifvas, att kommunalutskylder för fastighet beredas en annan eller bättre ställning i det ifrågavarande afseendet än kommunalutskylder i öfrigt, likasom äfven i hvad mån och

under hvilka villkor de kunna tillerkännas förmånsrätt framför inteckningar i fastigheten, lär böra bero af en blifvande undersökning.

Det synes utskottet så mycket mer anledning, att det förevarande spörsmålet nu upptages till undersökning, som detsamma tydligen sammanhänger med den på dagordningen stående frågan om ordnande af den kommunala beskattningen i allmänhet, hvilken som bekant för närvarande är föremål för utredning.

Ehuruväl det ofvan framhållna behovet af en förändring i förmånsrättsordningen i afseende å kommunalskatt endast i mindre mån lär göra sig gällande beträffande härads- och landstingsmedel m. fl. allmänna afgifter, lär dock, på sätt äfven påyrkats i herrar Ströms och Riströms ifrågavarande motion, under utredningen böra inbegripas frågan om och i hvad mån förändring i förmånsrätten äfven med afsende å dessa afgifter må böra ske.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor kommuners, tingslags, härads och landstings samt andra med dem jämförliga menigheters intresse att utbekomma utskylder och därmed likställda afgifter, hvilka skola till dem utgöras, må bättre tillgodoses än som enligt gällande stadganden om förmånsrätt är förhållandet samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kan föranledas.

Stockholm den 17 februari 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Herrar *Lindhagen* och *Jansson* i Edsbäcken hafva anhållit få antecknad, att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
